

İzmir Yazılı Basınında Sağlık Haberlerinin Niteliksel Analizi

A Qualitative Analysis of Health News in İzmir Written Press

Berna VATANSEVER¹, Önder DENİZ²

^{1,2}Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, Türkiye

ORCID

B.V.: 0000-0002-6380-5055

Ö. D.: 0000-0003-4583-0713

Corresponding Author :

Berna VATANSEVER

Email:

bernavatansever@gmail.com

Citation: Vatansever, B. ve Deniz, Ö. (2020). İzmir Yazılı Basınında Sağlık Haberlerinin Niteliksel Analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (2), 342-353.

Submitted: 27.03.2020

Accepted: 03.04.2020

Özet

Sağlık ilgili haberler yapan muhabir, sağlıkla ilgili tüm bilgileri halka eksiksiz ve doğru vermeyi amaçlar. Kişilere bire bir dokunan sağlık haberlerinin hedef kitlesi de oldukça geniştir. Etik kurallar ihlal edilmedikçe ortaya çok faydalı bilgiler çıkmaktadır. Sağlık okuyucuları, haberlerden yaşam tarzlarına birçok şey katabilmektedir. Günümüzde sağlık haberleri sadece sağlık personellerinin ilgisini çeker tarzında bir yapıda olmayıp toplumun her kesimi için çok değerli bir yapıdadır. İzmir’de sağlık haberciliğinin yazılı basında sorunlara rağmen önemli bir okuyucu kitlesi olduğu görülmektedir. Gazeteciliğin çeşitli alanlarında kurumalar yok olsa da sağlık haberciliği devamlılığını korumaktadır. Bu çalışmada İzmir’de Basın İlan Kurumu’na bağlı gazeteler üzerinden inceleme yapılarak, sağlık haberciliği konusunda değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, Sağlık Haberciliği, Sağlık Muhabiri, İzmir Basını

Abstract

The journalist who makes news about health aims to give all information about health completely and accurately to the public. The target audience of health news is quite wide and touches many individuals. Unless the ethical rules are violated, very useful information appears. Health readers may improve their lifestyle from news resources. Today, health news is not only in a style that attracts the attention of healthcare professionals, but it is a very valuable structure for every segment of the society. It is seen that health journalism in İzmir has an important audience in the print media despite potential problems. Although institutions do not exist in various fields of journalism, health journalism maintains its continuity. In this study, a review was made on health journalism by examining the newspapers affiliated to the Press Advertising Agency in İzmir.

Keywords: Health, Health Journalism, Health Journalist, İzmir Press

1. GİRİŞ

“İzmir Yazılı Basında Sağlık Haberlerinin Niteliksel Analizi” isimli makale araştırmasında; sağlık haberi kavramları ve olguları baz alınarak sağlık haberciliği alanında günümüz medyası ve koşulları incelenmiştir.

Sağlık haberleri, toplum bilincini doğrudan etkilediği için oldukça önemlidir, bünyesinde bilimi barındırdığı için diğer haberlerden bir adım öne çıkmaktadır. İçeriğinde daha çok bilgi olan sağlık haberleri kapsamlı araştırma gerektirir ve şişirme haber olasılığı düşüktür. Sağlık haberciliğinin yelpazesi çok geniş olmakla birlikte, kamuya net bilgi vermektedir.

Bu araştırmada; haber, sağlık kavramları, sağlık haberciliği, sağlık haberciliğinde etik kurallar ele alınmıştır. Sağlık haberciliği ayrıntılı bir şekilde incelenmiş olup, sağlık haberciliğinde uzlaşmanın önemi aktarılmıştır. Literatür araştırması yapılarak; sık karşılaşılan sorunlar ve çözüm noktaları değerlendirilmiştir.

Makalenin başlıca amacı, İzmir basın tarihi ve Basın İlan Kurumu’na bağlı gazetelerle, sağlık haberciliğinin bütünleşmiş kavramları belirleyerek kamu yararına etik haberlerin oluşturulmasını sağlamaktır. Türkiye’de sağlık haberciliğinin medya mecralarında ne boyutta kabul gördüğü, haber sürecinde hangi zorlukların yaşandığı incelenmiştir.

2. HABER KAVRAMI

Haber, güncel olarak herhangi bir zaman diliminde yaşanmış, yaşanacak veya yaşanması olağan bir durumun çeşitli yayın organlarıyla hızlıca kamuoyu ile paylaşılması için aksiyon alınmasıdır.

Dünyada ya da ülkemizde en son anlık olarak paylaşılan çeşitli olayları bazen de bilgilendirme mesajlarını medya organları ile halka aktarmayı haber olarak nitelendiriyoruz. Haberin temel anlamı için çeşitli tanımlar yapılsa da haberin ve haberciliğin mutlaka ortak bir noktası vardır.

Bir dakika sonra güncelliğini yitirebilen olayları haber olarak adlandırmaktayız. Haber; güncel, nesnel, anlaşılır ve şeffaf olmalıdır. Haberin alt yapısı yaşanmışlıktan oluşur. Haber, okuyucuların bilme ihtiyacı duyduğu, yaşanan her şey, bilmediğimiz ancak öğrenmemiz gereken bir şeydir (Tokgöz, 2013: 52).

Habere ulaşması için birbirinden farklı iletişim kanalları mevcuttur. Televizyon, radyo, dergi, internet gazeteleri ve gazeteler gibi medya organları kamuoyunun iletişim ihtiyacını gidermektedir. Siyasi, ekonomi, kültürel, magazinsel, spor, sağlık vb. alanlardan oluşan habercilik tek tıkla tüm dünyaya ulaşabilmektedir.

2.1. Sağlık Haberciliği Kavramı

Sağlık haberleri, oluşturulurken mutlaka uzman görüşüne yer verilmesi gereken bir haber türüdür. Ayrıca uzman görüşündeki tıbbi terimler içeren haberler, yine uzmanlar yardımıyla toplumsal yapıya uygun bir dile çevrilerek kamuoyuna aktarılmalıdır.

Sağlık haberlerinin ilk hedefi; kamuoyunu aydınlatmaktır. Bireyleri sağlık konusunda bilinçlendirmek ve gerekli görülen durumlarda uyarmakta sağlık haberlerinin bünyesine dahildir (Yıldırım, 2017: 7).

Yalnızca uzman görüşü içeren haberler olduğu gibi vaka haberleri de vardır. Vaka haberlerinin hedef kitlesi oldukça geniştir. Hastadan ya da hastalığı atlatmış olan bir kişiden alınan bilgi tek başına yeterli olmamaktadır bu sebeple vaka haberlerinde de mutlaka alanında uzman kişilerin görüşlerine yer verilmesi gerekmektedir (Şahin, 2019: 32). Vaka haberlerinin

genelini özel haber olarak nitelendirmek yanlış olur ama genel olarak özel haber kategorisine girerler.

Sağlık haberleri sadece 5N1K'dan (Gazetecilik terimidir. Haberin öğelerini içerir. "Ne? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Neden? Kim?" sorularından oluşur. Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/5n_1k erişim tarihi: 3 Mart 2020) oluşmaz. Gerekli görüldüğü takdirde sağlık çalışanlarının çeşitli yorumları ve tanımları da haberde yerini alır. Gerçeği net olarak yansıtan haberler mutlaka uzman sağlık muhabirleri tarafından yazılmalıdır. Sağlık haberini yazan kişi uzman değilse mutlaka yetiştirilmeli ve gerekli eğitimleri almalıdır doğru habercilik ancak bu şartlar altında gerçekleşebilir. Deneyimsiz biri tarafından yazılan sağlık haberleri kamuoyunun zararına olacaktır.

Haber doğruyu ve gerçeği tam olarak yansıtmalıdır bu davranış biçimi gazetecilikte ve tıpta daima doğruya götürecektir (Demir, 2010: 33). Sağlık haberleri, bilgi içermeli ve kişilerin adlığı sağlık eğitimlerine katkıda bulunmayı hedeflemelidir. Sağlık haberlerinin kamuya doğru, yeni gelişmeleri aktaran ve ulaşılabilir bilgiler verme zorunluluğu vardır(Çınarlı ve Şimşek, 2010).

2.2. Sağlık Haberciliğinin Önemi

Vaka haberlerinin dışında halkı bilgilendirmek için çeşitli sağlık haberleri yapılmaktadır. Sağlık muhabiri habere yorum katarken diğer tüm alanlara göre çok daha özenli olmalıdır.

İnsanların sağlık bilgisini ve yaşam standartlarını doğrudan etkileyen sağlık haberleri, halk sağlığı konusunda kişileri aydınlatarak farkındalık sağlamalıdır. Sağlık haberciliği, medya profesyonellerinin çeşitli durumlarda halkı uyarmak gibi önemli yetkilere sahiptir (Öğüt, 2017: 7). Her gazetecilik kolunda olduğu gibi sağlık muhabiri de merak eden, sorgulayan, objektif, kamuoyunu bilinçlendiren, araştıran yapıda olmalıdır. Sağlık muhabirlerinin haber kaynakları ağırlıklı olarak hastaneler, doktorlar, il sağlık müdürleri, sağlık sendikalarıdır. Genel olarak gazeteciliğin saati yoktur ancak sağlık haberciliğinde durum böyle değildir. Sağlık muhabiri ancak önemli bir vaka olayı gece gerçekleştiyse ve gece görüş alınacaksa hemen olay yerine gitmelidir diğer durumlarda ise olağan saatlerde çalışmaları yeterli olmaktadır.

Sağlık haberlerini yapan gazetecinin büyük sorumlulukları vardır. Sağlık muhabirlerinin sağlıkçılar, doktorlar kadar bilgili olması oldukça zor ihtimaldir fakat temel sağlık unsurları net bir şekilde bilinmelidir. Haber kaynaklarıyla iyi ilişkiler içinde olması gereken gazeteciler ancak izin alarak birçok yere girebilmektedir. Hastanelerde ve sağlık kuruluşlarında görüntülere ve haber kaynaklarına ulaşan muhabirler, hastanın veya hasta yakınının iznini alarak haber yapabilmektedirler (Ankara, 2011: 19-20).

Haberlerin şeffaf yapılması, halkın yaşam akışını doğrudan etkilediği gibi umutlarını ve yaşama bakış açılarını da değiştirmektedir (Çağlar, 2005: 111). Basın mensupları haber kategorileri içinde yazarken ve araştırırken en hassas davranması gereken tür; sağlık haberleridir.

3. SAĞLIK HABERCİLİĞİNİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

Haberciliğin Türkiye'deki durumuna baktığımızda, teknolojinin ve internetin gelişmesiyle birlikte yeni nesil masa başı haberciliğe döndüğünü görmekteyiz. Ancak sağlık haberciliği için bu durum yüzde yüz geçerli değildir. Uzun uğraşlar sonucu ve çeşitli röportajlar ile elde edilen sağlık haberleri, ülkemizde zaman zaman kar amacı güden ticari unsur olarak da algılanmaktadır. Sağlık haberleri ağırlıklı olarak doktorlar ve hastaneler ile yapılmaktadır. Doktorlar, kendileri için prestijin önemli olması sebebiyle daha çok kitlelere seslerini duyurabilmek adına para karşılığında haber yapılmasını kabul edebiliyorlar. Reklam veya editöryal yazı olarak basına servis edilmesi gereken bu haberler bazı durumlarda etik kural ihlali haline dönüşebilmektedir.

Ulusal gazetelerde belirtilen düşünceler ve konular ağırlıklı olarak firma reklamı olabilmektedir. Türkiye’de ulusal gazeteler genelde siyasilerle yakın ilişki içerisindedir (Gencil Bek, 2003: 132). Türkiye’de sağlık haberlerinin büyük bir kısmı doğru olsa da bir kısmı doğruluktan uzaktır kalan diğer kısmın ise doğruluğu orta derecededir.

Günümüz Türkiye’sinde özellikle yerel basında çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Detaylı taramalar yapıldığında, sağlık haberini yazan kişi ile spor, siyaset vb. haberini yazan kişinin aynı gazeteci olduğunu görmekteyiz. Bunun sonucuna baktığımızda ise ekonomik yetersizliğin basına çok yönlü yansımaları olduğunu söylemek mümkündür. Artık Türkiye’de medya kuruluşları özellikle gazeteler az personel çalıştırmaya özen göstermektedirler bu da sağlık muhabirlerinin gelişmesini ve yetişmesini engellemektedir.

Medyadaki tekelleşmenin muhabirleri çok yönlü çalışmaya itmesiyle birlikte, gazetecilerin sağlık alanında yorum yapma yetileri daralmıştır. Haberler hukuka uygunluklarında düşüş yaşamıştır. (Kart, 2018: www.evrimagaci.org.tr).

3.1. Sağlık Haberciliğinde Etik

Günümüz rekabet ortamında gazetecilik mesleği değerini yitirmektedir. Sağlık muhabirleri bazen içeriğinde ‘reklam’ barındıran durumları ‘haber’ olarak yayınlamaktadır. Doktorların, hastanelerin isimlerini ve pozitif yönlerini ortaya çıkararak ücretli haber yapılmaktadır. Bu haberler genelde kamuoyunun yararına değil, haber kaynağının yararına yapılır ve yazıların bazıları haber değeri taşımadığı halde basına servis edilebilmektedir.

Sağlık muhabirleri haber oluşturma sürecinde zorluk çekebilmektedir. Bu gibi sorunlar beraberinde etik sorunları getirmektedir. Sağlık muhabirliğinin iletişim fakültelerinde ayrı bir ders olarak işlenmesi gerekmektedir. Sağlık haberciliği bağımsız bir alan olarak tanıtılması uygun görülmüştür (Esamder, 2005)

Sağlık personelleri, hastalar ve hastaneler gazeteci için haberin kaynağıdır fakat haber içeriğinin şeffaf ve gerçek olması, hasta haklarını ihlal etmemesi oldukça önemlidir. Haber oluştururken suçlanan kişi ya da kurumların cevap haklarına saygı göstermek gerekir. Haber içeriğinin amacı topluma fayda sağlamaktır. (İrvan, www.suleymanirvan.blogspot.com: 2017). Etik ve sorumluluk arasındaki ilişki; yazılı basında sorumluluk ve etik ile birlikte yürütülür. Ahlaklı basın, sorumlu basına örnektir (Merrill, 1989 Aktaran: Uluç, G).

Sağlık haberi oluşturan muhabir, resmi kurumlardan bilgi almakla yetinmeyip haberin kaynağına doğru yolculuk yapmalıdır. Haber kaynağıyla daima iyi ilişkiler kurmayı başarabilen gazeteci internet ve basın bültenlerine çok fazla ihtiyaç duymaz. Böylelikle haber daha anlaşılır ve doğru yazılarak etik kural ihlali oranı düşer. Muhabirler doğru haber kaynağına ulaşmadığı için ekonomik ve sosyal çevreyi gözden kaçırabilmektedir (Geçer, 2018: 172-173).

Habercilik ürün tanıtım ve satış noktasında etkilidir. İlaç firmaları, özel doktorlar, özel hastaneler, özel sağlık kuruluşları yönünden de bu detaylar ticarileştirmeyi doğurmuştur. Para kazanma ve güç kazanma arzusu ise yine etik sorunlara yol açmaktadır. Medya da reklamlar daha kontrollü yapılmalıdır (Ayaz ve Ayaz, 2017: 165).

3.2. Haberciliğin Toplumsal Yapıya Etkisi

Haberler, her ne kadar toplum yararına ve yapısına uygun olarak oluşturulması gerekse de toplumun ilgi alanlarına göre yön değiştirebilmektedir. Örneğin bir magazin haberi diğer branşlara göre bilgi içermez ama daima daha çok dikkat çeker.

Sağlık haberciliğinin toplumsal yapıya olan etkisine gelecekte; birçok insan doğru sağlık haberleri sayesinde kendine çeşitli değerler katabilmektedir. Sağlık haberlerinde egzersizlerden

estetige, sağlıklı beslenmeden uzak durulması gereken besinlere vb. uzman görüşüyle birlikte yer verilmektedir. Bu sayede toplum kendi için uygun olanı belirlemede kolaylık çeker. İlaçların kullanım şekilleri, kaçınılması gereken durumlar birer birer okuyucu tarafından fayda sağlamaktadır. Ancak rekabet sebebiyle toplumda sorumsuz bir özgürlük ortaya çıkmaktadır. Habercilikte özel kurumların, kişilerin bilinirlik yarışı yapılırken toplumun ihtiyaçları ve fayda göreceği unsurlar yok sayılarak yanlış yapma ihtimali artmıştır. Zaman zaman habercilik toplumsal sisteme zarar verdiği için medya daima denetlenmelidir. (Soygüder, 2003: 46,47).

Toplum için sağlık temalı haberler, insan hayatı ve yaşam biçimleri için kıymetlidir. İlmek ilmek işlenen sağlık haberleri, medya araçları aracılığı ile kamuoyunun sağlık ilgisine yanıt verir. Yazılı basında yayınlanan haberler yaklaşık yüzde 14 oranında okunmaktadır (Aktif, 2010).

4. İZMİR BASIN TARİHİ

İzmir'in ve Osmanlı'nın ilk gazetecisi Alexandre Blacque ya da Bulak Bey'dir. 1792 tarihinde dünyaya gelen ve 1936 tarihinde hayatını kaybeden Bulak Bey, İzmir'e yerleşmiş Fransız vatandaşı bir avukattır. Spectatuer Oriental (1821) ülkemizin ilk gazetesidir ve İzmir'de yayın hayatına geçmiştir. Gazete o dönemde haftada bir, küçük boy, toplam dört sayfa olarak basılan, son sayfasını ticari ilanlara ayrılan bir yayındır. Fransız Konsolosluğu ile A. Blacque arasındaki tartışmalar, çatışmalar sonunda Le Spectatuer Oriental, 17 Mart 1824 tarihinde kapatılmıştır. Bu yasaklama sürecinde, gazetenin sahibi, başyazarı Charles Tricon'un 3 Temmuz 1924 günü, Le Smyreneen(İzmirli) adıyla, "ticari ve edebi" nitelikli yeni bir gazete çıkarmıştır (Sevinçli, 2019). Mora ihtilalini destekleyen, Spectatuer Oriental Gazetesi'nin yayın hayatı kısa solukludur. O dönemde özellikle laventenlerin basına duyduğu ihtiyaç sebebiyle İzmirli başlığı ile gazete yayınlanmıştır. (Gappi, www.izmirdergisi.com, ty).

1868 yılında Vilayet Matbaası Aydın Gazetesini çıkarması ile ilk Türkçe gazete yayın hayatına girmiştir. Ancak resmi olarak yayınlanan ilk Türkçe gazete 1872 24 Ağustos tarihinde Mehmet Salim tarafından çıkartılan Devir'dir. Daha sonra İntibah yayın hayatına girmiştir ancak okuyucularının yetersiz olmasıyla kısa sürede durdurulmuştur. 13 Kasım 1886 yılında ise Tevfik Nevzat ve Halit Ziya Uşaklıgil'in Hizmet Gazetesi'ni yayın hayatına geçirmesiyle düzenli olarak Türkçe gazete çıkarılmaya başlanmıştır. 1877 yılında da Bıçakcızade Hakkı'nın öncülüğü ile çıkan İzmir Gazetesi, Cuma ve Pazar dışında her gün yayınlanmıştır. Sonraki zamanlara bakacak olursak; Mehmet Necati, Ali Nazmi, Cevriye İsmail imzalı Ahenk isimli 1895 tarihli başka bir gazeteye rastlamaktayız. 1897'de ise Şule'i Edep fen ve edebiyat gazetesi haftalık olarak okuyucuları ile buluşmuştur. Bir yandan da İzmir'de Türkçe yazılı basını temsil eden Anadolu, Duygu ve Köylü gazeteleri de yayın hayatına başlamıştır. (Gappi, www.izmirdergisi.com, erişim tarihi: 5 Ocak 2020)

1907'de Ziraat ve Ticaret gazetesi çıkmıştır. 1909'a baktığımızda yayın hayatına kazandırılan iki gazete görmekteyiz. Birincisi Hacızade Mehmet Sabri'nin yayın hayatına kazandırdığı Çapkın, siyasi ve edebi bir yayın organı olarak dikkatleri üzerine çekmiştir. İkincisi ise Hamid Subhi Bey'in tarafından çıkan Feryad'tır. 1911'de ise İttihat gazetesi yayın hayatında can bulur, gazete sonrasında isim değiştirerek Anadolu adıyla okuyucularıyla buluşmaya devam etmiştir. 43-44 yıl boyunca faaliyet gösteren gazete Yunanlıların İzmir'i işgal etmesiyle İzmir'de kapatılıp bir süreliğine Antalya'da yayınlansa da sonrasında İzmir'de aktif olarak basılmaya devam etmiştir. Anadolu Gazetesi Eylül 1954'te kapatılmıştır.

1912'de Giritli Hasan Fevzi tarafından Teşhir yayınlanmıştır. 1918 yılında ise Zeybek, o dönemin bilinir gazetecilerinden biri olan Kantarağasız Ömer Selahattin tarafından yayınlanır. Gazete, Kemeraltı Marifet Matbaasında sadece dört sayı basılmıştır. 1919 yılında da Mehmet Sırrı'nın öncülük ettiği Selamet ve Haydar Rüştü'nün öncülük ettiği akşam gazetesi olarak

yayınlanan Duygu çıkmıştır. Yunanların İzmir'i işgal edişinden dört gün önce Anadolu ve Duygu Gazetesi kapatılmıştır.

1908'de yayın hayatına giren Köylü Gazetesi'de o dönemde sık sık kapatılmıştır. Her sabah çıkan Köylü'nün içinde yayın hayatı boyunca birçok güncel konu barınmıştır. İttihat ve Terakki'nin organı olmayan gazete, Yunanlıların isteklerine karşı hep dik durmaya çalışarak ülke çıkarlarını korumuştur. Köylü'nün basılmasında lider olan Mehmet Refet, Mondros'u takip eden tutumu olmayan günlerde Avrupa'ya kendimizi tanıtmak için gazeteyi İngilizce ve Fransızca olarak da yayınlamıştır ancak gazete işgalin ardından tutumunu değiştirmiştir çünkü Mehmet Rafet Yunanlılar tarafından kandırılmıştır. Böylelikle Köylü, Ege Bölgesi'nde Yunanlıların savunucusu haline gelir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İzmir'e dönen Mehmet Rafet hayatını kaybetmiştir.

Mehmet Sadık tarafından 1918 yılının Kasım ayında Müsavat yayın hayatına başlamıştır. 10 Kasım 1918'de ise Islahat isimli gazete faaliyet göstermeye başlamıştır. Islahat Gazetesi'nin sahibi Emin Süreyya, Mahmut Tahirülmevlevi ise yazı işleri müdürüdür. İzmir'in kurtuluşunun ardından kurulan ilk Türkçe gazete ise Türk Ses ismiyle çıkmıştır. O dönemde Hasan Ali Yücel, Çiftçi Necati ve Esat Çınar'ın da aralarında bulunduğu İzmir'in bilinen isimleri gazetenin kadrosunu oluşturmaktadır. 1895 tarihinde Asır adıyla Selanik'te faaliyet gösteren gazete ise 1924'de Yeni Asır adıyla İzmir'e taşınmıştır. Gazetenin ilk sahibi Abdurrahman Nafiz'dir başyazarı ise Fazlı Necip'dir. İzmir'de de ilk olarak Ali Şevket tarafından yayınlanmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayınlanan gazeteler; Hizmet, Halkın Sesi, Hürriyet, İzmir Postası, Memleket olarak görülmüştür. Süha Sükutu Tükel tarafından 1942'de kurulan Ticaret Gazetesi ise o dönemlerden günümüze kadar uzanan bir gazetedir.

1946 yılında Nihad Kürşad tarafından Demokrat İzmir yayınlanmaya başlar. 1960'larda da Atilla İlhan genel yayın yönetmeni olmuştur. 1947'de Orhan Kaftancı'nın imtiyaz sahipliği yaptığı Güzel İzmir Gazetesi çıkmıştır. Demokrat Torpil, Asil Millet, Ticaret Postası, Naci Göle'nin sahiplerinden biri olduğu Hür Ege Gazetesi ve Nihad Paykoç'un çıkarttığı Asil Hücum, Zafer, Hür İzmir, Ege Ekspres, Günaydın, Posta, Zaman, Son Haber, İzmir Haber gazeteleri o dönemde popülerliğini korumuştur.

4.1. İzmir Yerel Basınının Bugünkü Durumu

Aktif gazeteciliğin yapıldığını düşündüğümüz bu dönemde basın organlarının işlevsel özellikleri tartışılır niteliktedir. İzmir medyasının parlak dönemlerinin geride kaldığını dönem dönem hissetmekteyiz. Bunlara etken olarak şehir hayatı, kültür ve fikir dünyasının katkısı olduğunu görmekteyiz. Geçmişle kıyasladığımızda ise kırılma noktasını oluşturan çeşitli unsurlar vardır. Masa başı gazeteciliğin oluşması, teknolojinin bu denli gelişmesi ve internet haberciliğinin ortaya çıkmasıyla oluşan rekabet, hızlı habercilik sistemi bunların başında gelmektedir.

İzmir yerel basınının bugünkü duruma gelmesinde, reklam veren ile medya arasındaki ilişkide yaşanan sorunların büyük payı olduğunu düşünüyorum. Reklam verenler yerelden çok ulusalda yer almayı tercih ediyor. Siyaset reklam verenlerin baskısı altında kalan yayın kuruluşlarında oluşmaya başlayan "bütçe karşılığında haber yapmak" ve "halkla ilişkiler gazeteciliği" diye tanımladığım tarz, bundan yaklaşık 15 yıl önce yaygınlaşmaya başlamıştır. Kırılma noktası da bu oldu diyebiliriz. Yayın kuruluşları, aldığı reklamlarla yaşamını sürdürebiliyor. Bu süreçte çalışanlara fazla iş yükü ama aksine oldukça düşük maaşlar verildi. İnsana yatırım yapılmadı.

Teknolojinin çok hızlı gelişmesiyle, habere ulaşma ve haberi yayınlama da doğru orantıda hızlanmıştır. Bu durumda teknolojik hıza yetişmek için yapılan alt yapı yatırımları yetersiz kalmıştır (Sevinçli, 2019). İzmir yerel basınının bugünkü durumunu ele alırsak 7 yerel gazete Pazar

günleri dışında her gün çıkmaktadır. Gazete tirajlarının çok düşük olduğu çalışan sayılarının azlığı dikkati çeken unsurlardır.

4.2. İzmir Merkezde Basın İlan Kurumu'na Bağlı Olan Gazeteler

Basın İlan Kurumu 1961 yılında, 195 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Basın İlan Kurumu'nun işlevleri arasında resmi ilanların, kamu kuruluşlarına ait reklamların gazete ve dergilerde yayınlanmasında aracılık etmek vardır. Eğer bazı bölgelerde Basın İlan Kurumu yoksa bu görevi valilikler tamamlamaktadır. Basın İlan Kurumu'na bağlı gazete ve dergiler, Basın Ahlak Esasları ilke edinilerek zaman zaman denetlenmektedir.

Tablo 1. İzmir Yerel Gazetelerinde Aylık Sağlık Haber Sayısı (1.01.2020 – 31.01.2020)

GAZETELER	TOPLAM HABER SAYISI
9 EYLÜL	37
EGE TELGRAF	50
HABER EXPRESS	43
İLKSES	37
TİCARET	0
YENİ BAKIŞ	50
YENİGÜN	58

4.3. Gazetelerin Fiziki Yapısı ve Sağlık Haberlerinin Analizi

4.3.1. 9 Eylül Gazetesi

9 Eylül Gazetesi 16 sayfadan oluşmaktadır sağlık haberleri ise 10. sayfada siyah beyaz olarak yer almaktadır. Alternatif Tıp 1 haber, İç Hastalıkları 3 haber, Beslenme ve Diyet 1 haber, Sağlık Bakanlığı 4 haber, Cildiye 1 haber, Kardiyoloji 2 haber, KBB 1 haber, Göz Hastalığı 1 haber, Göğüs Hastalıkları 9 haber, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları 5 haber, Fizik Tedavi 1 haber, Onkoloji 1 haber, Psikoloji 1 haber, Ortopedi 1 haber, Üroloji 1 haber, Organ Nakli 1 haber, Dünya Sağlık Örgütü 2 haber ve Obezite bölümünde ise 1 haber yer almaktadır. Toplamda 37 habere ulaşılmıştır.

4.3.2. Ege Telgraf Gazetesi

Ege Telgraf Gazetesi 16 sayfadan oluşmaktadır ve sağlık haberleri siyah beyaz olarak Eğitim-Sağlık adıyla 12. Sayfada yer almaktadır. Sağlık Bakanlığı 1 haber, Nadir Hastalıklar 1 haber, Eğitim ve Sağlık 9 haber, Beslenme ve Diyet 8 haber, Fizik Tedavi 1 haber, Obezite 3 haber, İç Hastalıkları 3 haber, Kardiyoloji 1 haber, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları 4 haber, Göz Hastalıkları 1 haber, Ortopedi 1 haber, KBB 3 haber, Üroloji 1 haber, Kadın Doğum 4 haber, Psikoloji 4 haber, Estetik 1 haber, Onkoloji 1 haber ve Nöroloji bölümünde ise 3 haber yer almaktadır. Toplamda 50 habere ulaşılmıştır.

4.3.3. Haber Express Gazetesi

Haber Express Gazetesi 16 sayfadan oluşmaktadır sağlık haberleri ise siyah beyaz olarak 6. Sayfada yer almaktadır. Estetik 2 haber, Göğüs Hastalıkları 7 haber, Organ Nakli 3 haber, Kardiyoloji 1 haber, Beslenme ve Diyet 4 haber, İç Hastalıkları 4 haber, Göz Hastalığı 1 haber, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları 6 haber, Sağlık Eğitim 2 haber, Psikoloji 3 haber, Diş Sağlığı 3 haber, Ortopedi 3 haber, Cildiye 1 haber, Üroloji 1 haber, Sağlık Bakanlığı 2 haber yer almaktadır. Toplamda 43 habere ulaşılmıştır.

4.3.4. İlkse Gazetesi

İlkse Gazetesi 16 sayfadan oluşmaktadır sağlık haberleri ise siyah beyaz olarak 13. sayfada yer almaktadır. Göz Hastalıkları 3 haber, KBB 2 haber, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları 5 haber, İç hastalıkları 2 haber, Diş 1 haber, Kardiyoloji 5 haber, Üroloji 1 haber, Estetik 3 haber, Göğüs Hastalıkları 4 haber, Obezite 2 haber, Beslenme ve Diyet 5 haber, Psikoloji 1 haber, Tüp Bebek 1 haber, Nöroloji 1 haber, Cildiye 1 habere yer verilmiştir. Toplamda 37 habere ulaşılmıştır.

4.3.5. Ticaret Gazetesi

Ticaret Gazetesi 7 sayfadan oluşmaktadır. Ekonomi gazetesi olduğu için sağlık haberine ve sayfasına yer verilmemiştir.

4.3.6. Yeni Bakış Gazetesi

Yeni Bakış Gazetesi 8 sayfadan oluşmaktadır. Sağlık haberleri ise 2. sayfada siyah beyaz olarak yer almaktadır. Onkoloji 4 haber, Göğüs Hastalıkları 9 haber, Beslenme ve Diyet 11 haber, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları 3 haber, İç hastalıkları 2 haber, Kadın Doğum 3 haber, Organ Nakli 1 haber, Eğitim ve Sağlık 3 haber, Ortopedi 1 haber, Genel Cerrahi 1 haber, Psikoloji 1 haber, Nöroloji 3 haber, Göz Hastalıkları 1 haber, Üroloji 1 haber, Kardiyoloji 2 haber, Cildiye 1 haber, , Obezite 2 haber ve Fizik Tedavi bölümünde ise 1 habere yer verilmiştir. Toplamda 50 haber yer almaktadır.

4.3.7. Yenigün Gazetesi

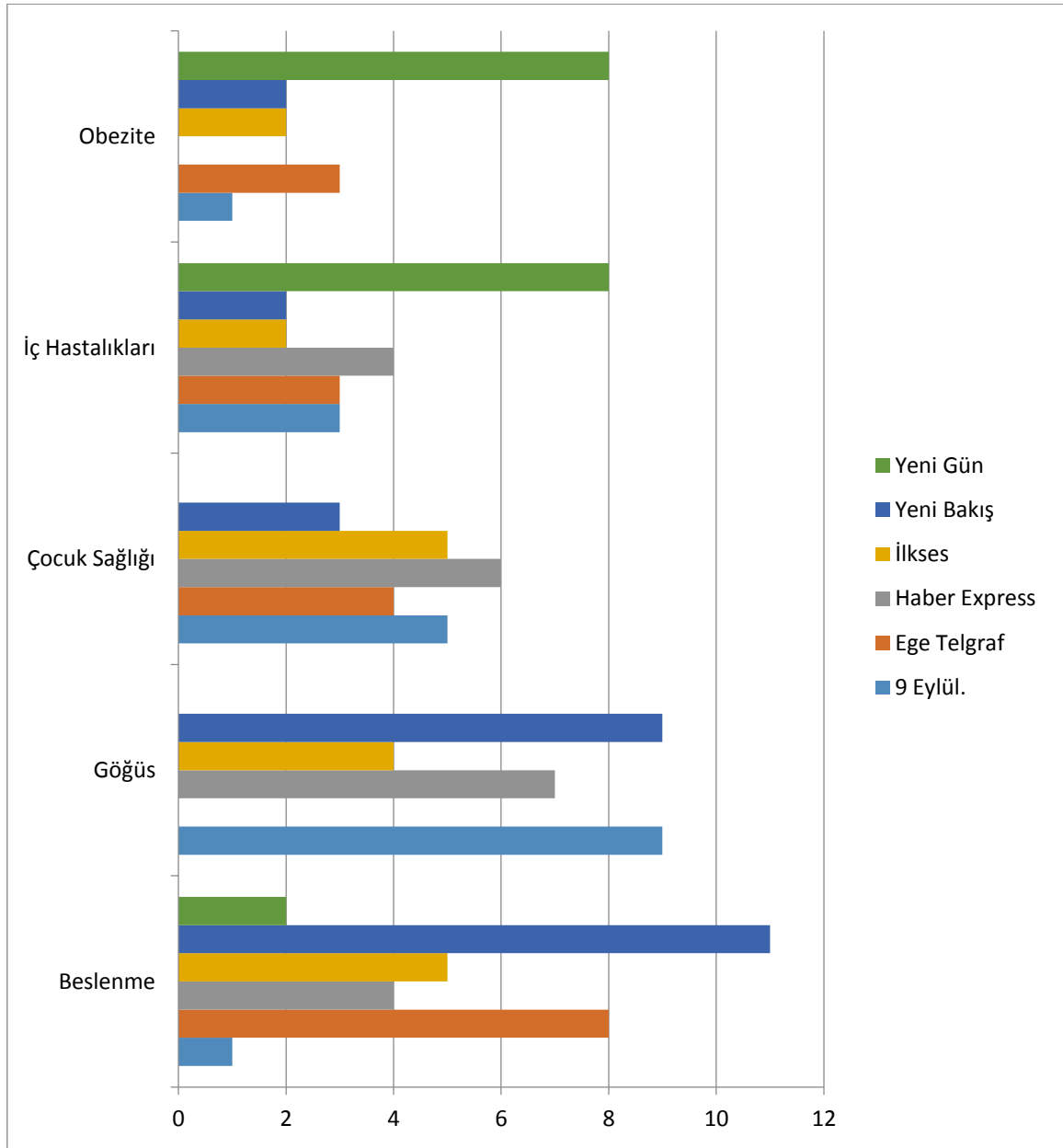
Yenigün Gazetesi'nde sağlık haberleri 12. sayfada siyah beyaz olarak yer almaktadır. Zaman zaman 18. ve 19. sayfada da bulunabilmektedir. Göz Hastalıkları 8 haber, Onkoloji 3 haber, Psikoloji 4 haber, Estetik 3 haber, Kardiyoloji 2 haber, Obezite 8 haber, Beslenme ve Diyet 2 haber, KBB 4 haber, Cildiye 6 haber, İç Hastalıkları 8 haber, Diş 4 haber, Kadın Doğum 2 haber, Nöroloji 2 haber, Ortopedi 2 haber yer almaktadır. Toplamda 58 habere ulaşılmıştır.

Gazetelerin incelenmesin de genel olarak ajans haberlerini kullandıkları, haberlerde bilimsel etik kurallara dikkat edilmediği dikkati çekmektedir. Bazı haberlerde okur yanlış yönlendirilmektedir.

Tablo 2. Haberlerin Alanlara Göre Ayrımı (1.01.2020 – 31.01.2020)

	9 Eylül Gazetesi	Ege Telgraf Gazetesi	Haber Express Gazetesi	İlkses Gazetesi	Yeni Bakış Gazetesi	Yenigün Gazetesi	Toplam
Alternatif Tıp	1	-	-	-	-	-	1
Beslenme	1	8	4	5	11	2	31
Cildiye	1	-	1	1	1	6	10
Çocuk Sağlığı	5	4	6	5	3	-	23
Diş Sağlığı	-	-	3	1	-	4	8
Dünya S. Ö.	2	-	-	-	-	-	2
Sağlık Eğitimi	-	9	2	-	3	-	14
Estetik	-	1	2	3	-	3	9
Fizik Tedavi	1	1	-	-	1	-	3
Genel Cerrahi	-	-	-	-	1	-	1
Göğüs	9	-	7	4	9	-	29
Göz Hastalığı	1	1	1	3	1	8	15
İç Hastalıkları	3	3	4	2	2	8	22
Kardiyoloji	2	1	1	5	2	2	14
Kadın Doğum	-	4	-	-	3	2	9
KBB	1	3	-	2	-	4	10
Nadir Hastalık		1	-	-	-	-	1
Noroloji	-	3	-	1	3	2	9
Obezite	1	3	-	2	2	8	16
Onkoloji	1	1	-	-	4	3	9
Organ Nakli	1	-	3	-	1	-	5
Ortopedi	1	1	3	-	1	2	8
Psikoloji	1	4	3	1	1	4	14
Sağlık Bak	4	1	2	-	-	-	7
Üroloji	1	1	1	1	1	-	5
Tüp Bebek	-	-	-	1	-	-	1

Şekil 1. En Çok Habere Konu Beş Hastalık ve Gazetelere Dağılımı (1.01.2020 – 31.01.2020)

SONUÇ

Gazeteciliğin her alanında kendine göre zorlukları olduğunu biliyoruz. Ancak konu sağlık haberciliği olunca durum biraz daha farklı bir hal alıyor. Öncelikle sağlık muhabirinin tıp terimlerine son derece hâkim olması gerekmektedir ve diğer muhabirlere nazaran çok daha dikkatli olmalıdır. Muhabir haberi oluştururken hem çok hassas davranmalı hem de soğukkanlı olmalıdır. Doktor, hasta, hastane, hasta yakınları, muhabir ve çevredeki etkenler arasında müthiş bir bağ bulunmaktadır. Her şey birbirine düğümlenmiş gibi düşünebiliriz. Yapılan küçük bir hata birçok soruna yol açabilmektedir. Sağlık muhabiri olacak kişi öğrencilik döneminde veya staj sırasında ekstra sağlık haberciliği üzerine eğitim almalıdır.

Gazetecilik için en önemli unsur etik ve kamunun faydasına haber yapmaktır. Diğer branşlara kıyasla sağlık haberciliğinde etik olgular kamu yararı için ultra düzeyde önem göstermektedir. Sağlık konusu ele alındığı için ufak bir yanlış çeşitli sağlık sorunlarına yol açabilir hatta insan hayatı tehlikeye girebilir. Etik kurallar çerçevesinde özenle yapılması gereken sağlık haberciliğinde reyting ve magazinleştirmeye yer yoktur.

Literatür taramalarına baktığımızda sağlık haberciliğinin ve sağlık haberinin oluşması için verilerin fazla olduğunu görsek de haberin oluşturulması uzun uğraşlar gerektirmektedir. Ayrıca sağlık haberlerinin okuyucu perspektifi mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye yalan haberlere en dayanıksız ülkedir (Teyit, 2018). Türkiye'nin sağlık okuryazarlığı indeksi 30,4'tür. Türkiye'de 18 yaş üzeri 53.827.088 kişi olduğunu düşünürsek, 35 milyonluk erişkin bir nüfusun yetersiz okuryazarlığı olduğu anlaşılır (Durusu vd., 2014).

Sağlık ile ilgili haberler şeffaf, net ve bilgi içerdiği için aynı zamanda tıbbi terim bilgisi gerektirdiği için uzmanlaşmış gazeteciler tarafından oluşturulmalıdır ve doğru bilgi verilmelidir. Haber oluşturulurken tıp birimlerinden destek alınmalıdır. Bu durum gazeteciliğin, tıp alanının ve kamuoyunun faydasına olacaktır. Bu hem gazetecilik hem tıp alanının hem de toplumun yararına olacaktır. Araştırmanın sonucunda sağlık haberleri için özel uzman haberciler yoksa yetiştirilmesi gerektiği kanısına varılmıştır. Bu şartlar altında doğru habercilik gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

- Aktif, (2010). Bu araştırmaya dikkat! Sağlık haberleri sağlığınıza etmesin
- A, Teyit. (2018). Arabacı
- Ayaz, F. ve Ayaz, H. (2017). Sağlık İletişimi ve Medyayı Konu Alan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir Analiz, s.165
- Basın İlan Kurumu <https://www.bik.gov.tr/kurumsal/hakkimizda/>
- Çağlar, Ş. (2005). Sağlık Haberciliği, Cilt 0, Sayı 23
- Çınarlı, İ. Şimşek, Z. (2010). Doğru ve Etkili Sağlık Haberciliği İçin "Sağlık Haberciliği – Programcılığı Rehberi", Galatasaray
- Demir, M. (2010). Sağlık Haberleri ve Medya Gerçeği, Yayın Evi: Nobel
- Durusu, M. Yıldırım, H. Demiray, N. Çakır, B. Akalın, E. (2014). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Araştırması
- ESAMDER. (2005). Halkın Yararı İçin Sağlık Haberciliği Bildirgesi, Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği
- Gappi, D. İzmir Basının İlkeleri. (www.izmirdergisi.com)
- Geçer, E. (2018). Sağlık haberciliği ve hasta-hekim ilişkileri: Etkileşimler ve Riskler, 172-173
- İrvan, S. (2017). Gazetecilik Etiği: Sağlık Haberciliği, Yeni Medya ve gazetecilik
- Kasım, Aralık, (2002). Toplum ve Hekim, Dosya/Belge Savcılık Bilinci ve Medya Toplantıları, Cilt 17, Sayı 6, 452
- Kart, E. (2018). Türkiye'de Sağlık Haberlerine Eleştirel Bir Bakış
- Merril, J. (1989). The Dialectic in Journalism, Aktaran: Uluç, G.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/212659>
- Sevinçli, E. (2019). İzmir Basın Tarihi, Gazeteler, Dergiler
- Soygüder, S. (2003). Eyvah Paparazzi, OM Yayınevi
- Şahin, M. (2018). Türkiye'deki Sağlık Haberciliğinde Etik ve Kamu Yararı Olgusu
- T.C. Millî eğitim bakanlığı gazetecilik istihbarat haberciliği, (2011). sayı: 19-20, Ankara
- Tokgöz, O. (2018). Temel Gazetecilik, İmge Yayınevi: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Harran Üniversitesi Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, 10
- Yıldırım, P. (2017). Türkiye'de Sağlık Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi, Atatürk İletişim Dergisi Sayı 14, Sağlık İletişimi Özel Sayı, 7
- Arıkan, Z. (2008). İzmir Basınından Seçmeler (1923-1938) II. Cilt III. Kitap

İzmir Yazılı Basınında Sağlık Haberlerinin Niteliksel Analizi

Dokuz Eylül Gazetesi 2019 Ocak

Ege Telgraf Gazetesi 2019 Ocak

Haber Express Gazetesi 2019 Ocak

İlk Ses Gazetesi 2019 Ocak

Ticari Gazetesi 2019 Ocak

Yenigün Gazetesi 2019 Ocak

Yeni Bakış Gazetesi 2019 Ocak